Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

TRACTATVTVS || De his qui ad ecclesias cõfugi||unt. Et de Judicibus qui in || ecclesia: et eius atrio Ciui||les vel criminales cau=||sas tractãt: placita te||nẽt: et alia cõtra ĩ=||munitates ...

Luther, Martin

Oppenheim, [ca. 1520]

urn:nbn:de:bsz:31-114384

Visual Library

12 1/2.

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

Dq 7/1

X

Hss.-Abt.

AN 785
AN 797

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Baden-Württemberg

Hs. Fürsten d. 16. Jh!
Anhalt?

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

TRACTATVLVS

De his qui ad eccleſias cōfugi
unt. Et de Judicibus qui in
eccleſia: et eius atrio Ciui
les vel criminales cau-
ſas tractāt: placita te
nēt: et alia cōtra i-
munitates Ec-
cleſiarum fa
ciunt.

[um 1520]

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

Tractatulus de his qui ad ec‑ cleſias cõfugiunt ꝛc. tã iudicibus ſecularibus ꝙ eccleſiæ rectoribus & monaſterioꝝ p̄latis perutilis.

Circa triplicis legis de cõfugiẽ‑
tiũ p̄ſidijs ſanctionẽ, duos ponã arti
culos, q̊rum primus erit de legis Mo
ſaicę ciuilis & canonicę p̄ceptiua in‑
tẽtione. Secũdus de dictarũ legũ trãſ‑
greſſoꝝ exorbitatiõe. Quãtũ igit̃ ad
primũ articulũ primo dicam de legis
Moſaicę p̄ceptiua intentione, q̃ videlicet vrbes diſcernit
fugitiuoꝝ qui nolẽtes aut neſciẽtes hoĩem occiderũt vel
ſanguinẽ fuderũt: q dũ a ſenioribus hmõi ciuitatis publi
cæ dijudicati & inuẽti fuerũt inuolũtarij homicidę. Ibidẽ
vſq; ad mortẽ põtificis ꝑmãſerũt, inde ad ꝓpria redierũt,
vt patet Numeri 35. Deut. 19. & Ioſue 20. Si vero homi‑
cidę volũtarij notorie cõuicti, nõ ſolũ in p̄fatis vrbibus,
verũ etiã in tẽplo reperti, pœnã talionis receperunt. iuxta
illud Exo. 21. Si qs ꝑ induſtriã &c. Qđ ſm theologos &
canoniſtas ſic intelligi p̄t. Si quis ꝑ induſtriam occiderit,
vbi dicit Lyra ꝙ ꝑ hoc excludunt̃ a pœna ſequenti pueri
& amẽtes qui nõ hñt induſtriã, ꝓximũ ſuũ, i. Iudæũ qui ẽ
de lege ſua. Et ideo de Iudęo occidẽte gentilẽ nõ intelligi
tur iſta lex, vt dicit Ra. Sa. Et ꝑ inſidias, ꝑ hoc excludunt̃
illi qui occidũt, licet bonũ intendãt: ſicut magiſter verbe
rando diſcipulũ, & pater filiũ, & medicus medicando in
firmũ: auellas eũ ab altari meo vt moriat̃, etiam ſi ſit ſacer
dos, vt dicit Ra. Sa. & ſic Ioab ibi cõfugiẽs nõ euaſit mor
tẽ. 3. Reg. 2. quia ꝑ induſtriã & inſidias interfecit duos iu
dęos, ſ. Abner & Amaſan. 2. Re. 3. & 20. ca. Lex autẽ ve‑
tus cũ ſit lex timoris, quia lex ꝑ Moſen data ẽ, gratia aũt
& veritas ꝑ Ieſum Chr̃m facta ẽ Ioã. 1. Igitur legis Moſai‑
cę p̄ceptio q̊ ad vrbes fugitiuoꝝ q̃ modo non extant; ho

Articulus prim⁹ lex Moſaica hęc ſtatuit.

Ratio pul chra ad h̃ apđ doct. ſctm̃. 1. 2. c. 5. arti. 2. ad deci.

Præceptio legis Mo‑ ſaicę hodie nõ ſeruat̃.

70

die non ſeruatur. & loco tẽpli hodie eccl'ia cõuenientius
accipiat̃. Quare p̃fatus textus Si quis ꝑ induſtriã &c̃. per
canoniſtas in.c.1.de homi.aliter intelligit̃. Nã ſi homici- Laicus homicida.
da eſt laicus, debet auelli ab altari .i. ab eccl'ia & a cõione
fideliũ ꝑ excõicationẽ, q̃ ſm̄ canones eſt q̃dã mors ciui- Excõicatio qd ſit
lis, & vltimũ ſuppliciũ eccleſiæ. vt in.c.ꝑ venerabilẽ. qui
fi. ſint legit. Si vero ẽ clericus, tunc ꝓprie auellit̃ ab altari. Cleric⁹ homicida.
ſcꝫ ꝑ depoſitionẽ, q̃ eſt etiã q̃dam mors ciuilis. vel p̃t in-
telligi de morte naturali, vt qñ homicidiũ eſt ita qualifica
tũ vt nõ videat̃ ſufficere ipſa depoſitio. tunc em̃ debet de
poni & tradi curię ſæculari vt moriat̃. Vel qñ homicidiũ
eſt ꝯmiſſũ ĩ eccl'ia ſub ſpe ĩmunitatis eccl'ię, vt ĩ c. fi. de im.
ec. Hęc Panor. ĩ di.c.1.de homici. ꝙ ſm̄ Hoſ. ĩ ſũma ti. de
ĩmu. ec. p̃t ĩtelligi de publico latrone ꝗ multis exitia cogi Public⁹ latro.
tat. ſicut & depopulator agroꝝ, ꝗ de nocte cõburit ſege
tes vicinoꝝ, ꝗa ex ꝓpoſito prius deliberato & inſidioſe Depopulator agrorum.
h' fecerũt qd' de aliĵs nõ p̃ſumit̃. Igitur dũ itinera frequẽta-
ta vl' publicas ſtratas obſidẽt aggreſſiõis ĩſidiĵs, ab eccl'ia
extrahi pñt: ĩpunitate nõ p̃ſtita: vt in c. int̃ alia. de ĩmu. ec.
Per h' etiã ſoluitur ꝯcordit̃ exceptio legis ciuil': q̃ homici
dę ĩmunitatẽ nõ p̃ſtat. ¶ Scd'o de legis ciuilis p̃ceptiua ĩ- Lex ciuilis iſta p̃cipit.
tẽtione illud ꝯcludit̃. ꝗ cũqꝫ Chr'ianũ liberꝝ ad eccl'iam cõ
fugiẽtẽ (niſi ſit homicida vel adult̃ aut ꝟginũ raptor. vt in
aut̃. de mã. pri. col. 3 §. Neqꝫ homicidis) de eccl'ia extraxe-
rit, aut extrahere conat⁹ fuerit, vel eũ ſic detinuerit aut cõ
ſtrixerit vt ei aliqd victualiũ, veſtis, aut reqes denegetur.
Aut ĩ eccl'ia ſeditionẽ vel tumultũ cõmiſerit: tanq̃ crimĩe
leſe maieſtatis ꝯmiſſo tenet̃, vltimũqꝫ ſuppliciũ patietur.
vt. C. de his ꝗ ad eccl'ias ꝯfu. l. fideli. & l. pñti. Illa tñ exce-
ptio de homicidis, adulteris, & ꝟginum raptoribus ſm̄
Hoſt. ĩ ſũma ti. de ĩmu. ec. p̃t intelligi qñ p̃dicta maleficia Maleficia cõmiſſa intra eccl'iaꝫ.
ſũt ꝯmiſſa ĩtra eccl'iam aut ꝓpe, ita ꝙ ꝯmittẽs intẽdebat ꝑ
eccl'iam liberari: alias nõ cõmiſſur⁹. & talẽ nõ defendit ec
cleſia. vt in. c. fi. e. ti. Nã q̃uo illis ꝗ in eccleſiĵs ſcel⁹ ſtudue
rũt ꝑpetrare ꝑmittim⁹ aliqd' auxiliũ ex terminis eccl'iaſti-

cis inuenire, aut, vt li. ma. & auie. coll. 9 ·§· qa vero in fi, qa
ſm Panor, in d. c. fi. Quicũq; ſub ſpe imunitatis in eccle-
ſijs vel cimiterijs delinquũt, imunitate nõ gaudẽt, nõ eñ
in homicidio & mẽbroꝝ trũcatiõe, ſ; etiã in oib⁹ delictis
grauib⁹ & enormib⁹: ſecus qñ longe venit & inſeqbat. &
ideo ad eccliam ꝯfugit. Vel pt dici ꝙ iſta lex corrigit ꝑ. c.
int alia. e. ti. qa ſacrę leges nõ dedignãtur ſeq ſacros cano
nes. 2. q. 3. c. euphemiũ ·§· hic colligitur, & de iudi. c. cleri
ci, & in aut. vt cle. apud ꝓprios epos. coll. 6 ·§· penul. & in

Raptor virginum,

aut. de mõachis. coll. 1 ·§· fi. Sed qa raptorẽ vginũ canon
defendit. vt. 36. q. 1. c. de raptoribus, qñ vult ꝯhere matri
moniũ, ideo nõ eſt ꝯ leges q̃ ſacros canones volũt imita-
ri. C. de ſum. tri. & fi. ca. l. cũctos pplos. in glo. & ſup̃ ime

Lex canonica hæc pcipit,

diate. ¶ Tertio legis canonicę p̃ceptiua intẽtio, hac com
p̃hẽdit ſnia. Quãtuſcũq; ſit malefactor, niſi fuerit publi-
cus latro aut agroꝝ nocturn⁹ depopulator, vl homicidij
aut mutilatiõis mẽbroꝝ i ecclia ꝑpetrator, nõ ẽ violẽt de
ecclia extrahẽd⁹ etiã nõ ꝯſecrata, nec morte, nec mẽbroꝝ
trũcatiõe, ſ; alias puniẽd⁹ pena legitima, vt p; i. c. int alia
&. c. fi. de imu. ec. Et qs dicat public⁹ latro, & qs agrorũ

de homicidio & mẽbroꝝ truncatione

depopulator p; s. 1. mẽbro i fi. Sed de homicidio & mẽ-
broꝝ trũcatiõe, aut alio maleficio graui & enormi i ecclia
ꝑpetratis. p; s. 2. mẽbro. qa ecclia hmõi nõ defendit. vt i
c. fi. e. ti. Itẽ ecclia nõ ꝯſecrata in q̃ diuia officia celebrãtur

Ecclia nõ cõſecrata

gaudet imunitate. vt i. c. ecclie. e. ti. Sed ſm Car. i cle. j. de
pe. & re. Ecclię rite, de cõſenſu epi vel ſuꝑioris edificatę,
quanq; nõdũ ꝯſecratę, vl nõ ſint i eis celebrata diuia, etiã
intdictę, etiã cimiteria & portic⁹ ecclię adhęrẽtes. vt i. c. ſi
qs ꝯtumax. &. c. ſicut ãtigt⁹ (vbi etiã extẽdunt. 30. vel. 40.

Dom⁹ epi, Sacerdos portãs corpus chri. Hoſpitale

paſſus) 17. q. 4. ¶ Silr dom⁹ ſiue palatiũ epi. c. id cõſtitui-
mus. e. q. ¶ Et cõfugiẽs ad ſacerdotẽ portãtẽ in platea cor
pus chri. ſm Hoſt. i ſũma. e. ti. & Panor. i. c. ſane de cele.
miſ. latius. ¶ Itẽ hoſpitale & alia oratoria auctoritate epi
fundata hac imunitate oia p̃dicta gaudẽt. Et ſm canones
cõtrafaciẽs excõicet. 17. q. 4. c. miror. c. frat. &. c. ad epos

De iudicibus

&.c.ſicut antiqtus.& ꝯtra eū agit ecclia,vt in d.c. miror.
☞ Itē cauſæ ſanguis in ecclia vel in cimiterijs agitari non
debēt ſub pœna excōicatiōis.c.cū ecclia,e.ti. ¶ Itē nec ſe
ditio aut īpetus vel ꝯſilia cōciones,ſtrepit⁹, & oēs ſecula
riū iudicioꝝ cognitiōes.c.decet.e.ti.l.6.& ſ.2. mēbro in
pricipio. ¶ Neqꝫ ecclia ē incaſtellāda.c.relinq, de cuſto.
eucha.& p Panor.ibidē.& in.c.cū ecclia.de imu.ec.& p
Hoſt.in ſūma.e.ti.§.inquantū & ad q̊s &c̄. ¶ Scd'ſ articu
lus q ē de dictaꝝ legū trāſgreſſoꝝ exorbitatiōe.In q̊ oſtē
ditur primo pricipū,iudicū,& officialiū ſecularīū deuia
tio & trāſgreſſio,Scd'o defēſoꝝ,iconomicoꝝ,rectoꝝ,
& ecclíaꝝ p̄latoꝝ nō ęqua,nō iuſta,non legitima deſen
ſio. ¶ Primo ſiqdē ſecularis poteſtas excedit in h qđ ſi fu
giēs ad eccliam ponit pedē extra eccliam ſtatim eum capi
faciūt,& ſi nō exit,tenēt eū obſeſſum & denegāt victua-
lia,q̊d nō ſolū eſt ꝯtra ſacros canones (vt patet.17.q.4.c.
ſicut ātiqtus.&.c.reū.&.c.id cōſtituimus.& extra.e.ti.c.
int̄ alia) verūetiā cōtra ſacras leges īperiales.Nā vt dicit̄ in
l.fideli.C.de his q ad ecc.ꝯfu.Q₂ nemini liceat abducere
cōfugiētes ad ecclias q ſi quiſqꝫ ꝯ hāc legē venire tētaue-
rit,ſciat ſe maieſtatis crimīe eſſe retinēdū.Cōcor.lex p̄nti
C.e.ti.In q̄ p̄cipitur ne aliqs cōfuga de eccleſijs expellat̄,
aut trahatur,vel ꝑtrahat̄.& q h moliri aut facere,aut nu-
da ſaltē cogitatiōe atqꝫ tractatu auſi fuerint tētare,capitali
& vltimi ſupplitij aīaduerſione plecti debēt.Ex his g̊ lo-
cis (de h.17.q.4.c.ſicut antiqt⁹)eorūqꝫ finibus nullos ex-
pelli,aut eijci aliqn̄ patimur,nec in ipſis eccleſijs reuerē-
dis itaqꝫ quenqꝫ detineri,aut cōſtringi,vt ei aliqd victua
liū rerū,aut veſtis negetur,aut requies.Sed ipſi refuge ap
pareāt publicę,& in ſacris locis ſe offerēt ipſis q̄rētib⁹ cō
ueniēdos,ſeruata loci reuerētia,& ibi iudicib⁹ dent reſpō
ſum,q̄le ſibi quiſqꝫ pſpexerit cōuenire.Q₂ ſi in finib⁹ ec
cleſiaſticis latitāt,debēt a p̄latis decēter ſine vllo incōmo
do admoneri,vt int̄ fines eccleſiæ ſi iueniūtur ſe p̄ſentēt.
& ſic p ſe vel p ꝑcuratorē iudici reſpōdeāt.Q₂ ſi h diffe-

Cauſæ ſanguis rem ī ecclesia tractantes ⁊c̄.

Articul⁹ ſecundus de trāſgreſſorū exorbitatione.

Prio ſecularīū officialiū exceſſus.

rant, ſeruabiť ordo iuris .ſ. ꝓcedendo ad res ſuas mobiles & imobiles. Et ſi eccl'ia habet teneť reddere & īfra. Debēt etiā ꝑlati & defenſores eccl'ię illud obſeruare, vt ſingloꝝ intra eccl'ias ɔfugiētiū ꝑſonas cauſaſcꝫ īceſſanť congrāt, deinde iudices vel eos ad q̊s cauſę & ꝑſonę ꝑtinēt inſtāti us inſtruāt: vt ęquitatis cōueniētiā diligētius exequanť. Hæc in. d. l. ꝑnti. C. e. ti. ¶ Secundo rectoꝝ eccl'iaꝝ non equa, nō iuſta, nō legitima reoꝝ ad eccl'ias ɔfugientiū defenſio. Quæ ideo primo nō ē equa, qa quātacūcꝫ ɔfugiētes cōmiſerint, ipſos tñ in totū ſeruare nitunť, ita ꝙ num pœnā pecuniariā patianť, & ſic dedec⁹ culpæ manet ſine decore iuſticię. ¶ Sc'do nō eſt iuſta, qa ē cōtra iuſticiā q̄ ē cōſtās & ꝑpetua volūtas ius ſuū vnicuicꝫ tribuēs, & iuris ꝑ̄ceptū ē alterū non ledere. vt. ff. de iuſ. & iu. l. iuſticia. Colere ꝟo iuſticiā ſūmū in reb⁹ bonū ē, ac ſua cuicꝫ iura ſeruare. 12. q. 2. c. ſi ſęculi leges. ¶ Pœna aūt maloꝝ bona eſt rōne iuſticię, qa punire malos iuſtū ē, ſed ipſos euadere īpunitos iniuſtū ē ſm Boe. li. 4. de ɔſo. phi. Et ſm patrē nr̄m. ſ. Aug. Regia poteſtas & pœnę ſunt inſtitutę, vt boni quiete inter malos viuāt. 23. q. 5. c. nō fruſtra. ¶ Tertio hmōi exorbitatiua defenſio nō ē legitima Primo ideo, qa eſt cōtra leges (vt ſ. e. arti.) & ſacros canones, qui volunt ꝙ tales ſatiſfaciūt leſis. Quis em̄ nō debeāt dānari ad mortē, nec ad pœnā. ſ. corꝑalē vt honor eccl'ię cōſeruetť, & rectores eccl'ię pacē eoꝝ, & vitā & mēbra obtinere ſtudeant. tñ legitime cōponāt q̊d iniq̄ fecerūt. 17. q. 7. c. reum. Nec etiā ab eccl'ia extrahi debeāt nō dato iuramēto q̊d de morte & debilitate, & oīm pœnarū (. ſ. corꝑalium) genere ſint ſecuri. tñ leſo debēt ſatiſfacere. vt in. c. id cōſtituim⁹. e. q. Sic etiā diciť in. c. inť alia. e. ti. ꝙ rectores debeant eis obtinere mēbra & vitā. Suꝑ hoc tñ q̊d inique fecerūt ſūt alias legitime puniēdi. vbi glo. & Panor. volūt ꝙ debeāt puniri pecunialiter, aut alia ſatiſfactiōe ꝑ̄ter pœnā corꝑale. Nā ſi nemo reꝑhendēdus eēt aut a malo ad bonū cogēdus, humanas & diuinas leges neceſſe ē euacuari: q̄ & ma

Prelati ad q̊d tenenť

Secūdo rectoꝝ eccleſiaſticorū non eq̄ defenſio.

Non iuſta defenſio.

Iuſticia ē.

Iuris ꝑ̄ceptum.

Pœna malorum

Et de h̄ docto. ſ. ī. ꝑte q. 21. ar. 1. ad ťti. poſt anſhel.

Nō ē legitima defēſio prio qa eſt ɔtra leges.

lís pœnā, & bonis p̄mia iuſticia ſuadēte cōſtituūt. 23. q. 5. c. nō vos. ¶ Secūdo hmōi non legitima defenſio p̄bet cæteris lędendi occaſionē. quia cū vni indulgetᷣ indigno ad ꝓlabationis contagiū ꝓuocantᷣ vniuerſi. Facilitas em̄ veniæ incētiuū tribuit delinquēdi. vt in. ca. ē iniuſta in fi. 23. q. 4. & de vi. & ho. cle. c. vt clericoꝝ. Ideo pœna vnius debet eſſe metus alterius. ff. de pœnis. l. aut facta. §. fi. Et vt metu pœnæ a ſuis arceantᷣ inſolētijs & alij eoꝝ exem=plo ꝑterriti, ꝓſilire ad ſimilia merito ꝑtimeſcāt. cle. 1. de offi. ordi. Et q̄ frequēti p̄uaricatiōe iterantᷣ, debent etiā frequēti ſentētia condēnari. c. 1. de pœnis.

Scđo non legitīa defēſio p̄bet occaſionē lædendi cæteris

¶ Debet etiā confugiens ad eccleſiā ſibiipſi facere expēſas de ſuo ſi habet, vel laboret ſi nō habet vt inde viuat. Quod ſi non p̄t vel nō habet, tūc ab ecclia ſibi tanq̄ paupi ꝓuideatᷣ.

De expenſis fugiētis ad eccliam

¶ Duo ſiquidē principaliter cōſequitᷣ cōfugiens ad eccleſiā. Primo qđ violēter nō debet extrahi. Secūdo qđ nō debet amplius de illo delicto ad mortē vel ad aliam pœnā corpalē ſeu corpis afflictiuā condēnari. Immunitas aūt eccleſiaꝝ locū non habet in clericis & religioſis ſi iudex eccleſiaſticus cauſa diſciplinæ & nō odij vult eos arcere in eccleſia & punire & extrahere, vt duci faciat ad carcerem ſm Pa=nor. in. c. inter alia. e. ti.

Nota de clericis & religioſis

Debet tn̄ talis carcer non eſſe per=petuus, nec nimis acer vt intra. 6. vel. 8. dies moriātᷣ. quia talis p̄latus eſſet homicida & irregularis ſm Car. in cle. 1. de pœ. & re. Refugiāt igitᷣ ipſi clerici & religioſi ad dn̄m in cuius ſortē aſſumpti ſunt acclamādo dicētes. Deꝰ no=ſter refugiū & virtꝰ qui ē iugiter bn̄dictus in ſecula Amē.

Carcer.

Impꝛeſſum in Oppenheim.

G.R. HOFBIBLIOTHEK KARLSRUHE

D 9 7

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

BLB
BADISCHE
LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg